Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry **Lausunto**

3.12.2018

Asia:

Hallituksen esitys kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta (HE 230/2018 vp)

Lakivaliokunnalle

Aluksi

Tuomariliitto pitää valmistelun viimeisessä vaiheessa tehtyjä muutoksia hallituksen esitykseen pääosin onnistuneina ja kiittää oikeusministeriötä lausuntopalautteen huomioon ottamisesta.

Kuluttajansuojasta yleisesti

Luottokustannusten ja kuluttajaluottojen sääntelyllä on kiire velkaongelmien rajun kasvun vuoksi ja on hyvä, että lakia on pystytty viemään eteenpäin tiukalla aikataululla. Tuomariliitto huomauttaa kuitenkin, että sääntelyn tehokkuuden kannalta sen tulisi olla mahdollisimman selvää ja yksinkertaista.

Tällä hetkellä tuomioistuimissa käsiteltävissä kuluttajaluottoasioissa joudutaan soveltamaan viran puolesta seuraavia lakeja: oikeudenkäymiskaari, kuluttajansuojalaki, saatavien perinnästä annettu laki ja korkolaki. Lisäksi sanottuihin lakeihin liittyy asetuksia, joita on säännönmukaisesti sovellettava. Esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren oikeudenkäyntikuluja selvissä ja riidattomissa asioissa rajoittava laintasoinen säännös (oikeudenkäymiskaaren 21 luku 8c §) on tarkemmin määritelty oikeusministeriön asetuksessa vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001) ja valtioneuvoston asetuksella taas on säännelty esimerkiksi

"Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot” -lomakkeen sisältö. Sääntelyn monimutkaisuus on omiaan vähentämään sen tehokkuutta.

Tuomariliitto viittaa jo aikaisemmin hallituksen esityksen luonnoksesta antamaansa lausuntoon ja toteaa, että kuluttajansuojan kannalta ei voida pitää täysin onnistuneena sitä ratkaisua, että tehokkainta kuluttajansuojaa saavat ne kuluttajat, jotka eivät suoriudu velvoitteistaan. Vakiosopimusten kohtuullisuuden arvioinnin tulisi tapahtua kootusti ja sen tulisi kohdistua kaikkiin Suomessa käytettäviin kuluttajien kanssa solmittaviin vakioehtosopimuksiin. Lain tasolla voitaisiin säätää, että hyväksymättömiin vakiosopimuksiin ei voisi tehokkaasti vedota. Sanottu vakiosopimuksen hyväksyminen soveltuisi kuluttajansuojaviranomaisille. Edellä esitetyllä ratkaisulla vältyttäisiin nykyisen sääntelyn merkittävimmältä ongelmalta oikeusjärjestyksen näkökulmasta; tällä hetkellä samaa sopimusta koskevia erilaisia ratkaisuja annetaan eri käräjäoikeuksissa. Toisin sanoen samaan ongelmaan annetaan erilaisia vastauksia samassa oikeusasteessa. Myös tässä mielessä kuluttajat ovat keskenään erilaisessa asemassa.

Tuomioistuinkäsittely summaarisissa asioissa

Summaaristen velkomusasioiden käsittely tapahtuu pääosin kansliahenkilökunnan toimesta. Kansliahenkilökunta pystyy kuitenkin ratkaisemaan ainoastaan yksiselitteisiä riidattomia asioita, joissa ei vaadita oikeudellista harkintaa eikä syvällistä lainsäädännön tuntemusta. Muu olisi mahdotonta myös asetettujen numeraalisten ratkaisutavoitteiden (keskimäärin 3.500 kpl/htv) valossa.

Edellä lausutuista syistä nyt ehdotetun lainsäädännön tavoitteiden onnistumisen ehdoton edellytys on se, että tuomioistuinten tietojärjestelmät saatetaan vastaamaan lain asettamia ehtoja ja tehdään mahdottomaksi saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi sähköisen järjestelmän kautta haastehakemus, jossa ei anneta lain ja EU-lainsäädännön edellyttämiä viran puolesta tutkittavia tietoja sopimuksesta. Mikäli tietojärjestelmien kehittämisessä epäonnistutaan, nyt ehdotettu sääntely tulee lisäämään henkilöstöresurssien tarvetta sen vähentämisen sijaan.

Sähköisiin järjestelmiin tarvittavat muutokset on tilattava Oikeusrekisterikeskukselta. On uudistuksen onnistumisen varmistamiseksi äärimmäisen tärkeää, että tuomioistuimet otetaan mukaan muutosten suunnittelutyöhön.

Tehokkuus edellyttää riittäviä resursseja

Jo tällä hetkellä tuomioistuinten resurssit ovat riittämättömät niille asetettuihin vaatimuksiin nähden.

Tässä uudistuksessa tuomioistuimille on ohjattu lisäresurssi, joka kohdistuu tämän uudistuksen vaatimien tietojärjestelmämuutosten tekemiseen ollen täsmälleen ORK:n arvioima uudistuksen tietojärjestelmäkustannuksina tuomioistuimilta laskutettava 147.000 euroa vuodelle 2019. Tuomioistuimilla ei ole varoja ennakoitua suurempiin tietojärjestelmäkustannuksiin.

Lisäksi tuomioistuimille on myönnetty vähäistä rahoitusta määräaikaisen henkilökunnan palkkaukseen. Tosiasiassa tällä lisärahoitukseksi nimetyllä resurssilla paikataan jo etupainotteisesti summaaristen asioiden keskittämisen oletettujen säästöjen nimissä tehtyjä leikkauksia. Sanotut jo ennakkoon tehdyt vähennykset henkilöstössä ovat omiaan vaikeuttamaan velkomusasioiden käsittelyn sujuvuutta, kun oletetut tehokkuushyödyt on vähennetty ennen niiden toteutumista asiaryhmässä, joka on viime vuosina ollut sekä työmääränsä puolesta että lukumääräisesti tasaisessa kasvussa.

> Esimerkkinä tästä voidaan mainita vuoden vaihteessa aloittavan Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden velkomusasioihin kohdistetut resurssit. Oikeusministeriö on myöntänyt syksyksi 1.9.2019 lukien 2 x 4kk ylimääräistä käräjäsihteeriresurssia summaaristen käsittelyyn. Kuitenkin samaan aikaan Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudesta uudistuksessa 1.9.2019 siirrettävien juttujen käsittelyyn tällä hetkellä käytettävästä henkilöstöstä (8 htv) siirtyy Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen keskittämisestä saavutettavaksi arvioitujen hyötyjen ennakollisesta leikkaamisesta johtuen vain 4 htv.
>
> Tosiasiallinen vähennys velkomusasioita käsittelevään henkilöstöresurssiin on siten 1.9.2019-31.12.2019 yhteensä 2 ratkaisijaa. Koska kysymys on määräaikaisesta lisärahoituksesta, vuoden 2019 syksyllä käytävien vuoden 2020 henkilömäärää koskevien tulosneuvottelujen lähtökohta on tämänhetkiseen ratkaisijamäärään verrattuna 4 htv:tä nykyistä alempi.

Rahoituksesta neuvotellaan vuosittain tulosneuvotteluissa toteutuneiden asiamäärien ja tehdyn ratkaisumääräisen tuloksen perusteella. Tulosneuvotteluissa tilanne on pääsääntöisesti se, että jo edellisen vuoden rahoituksen tason saavuttamista on pidettävä voittona.

Hallituksen esityksessä ennakoidaan nyt toteutettavan uudistuksen kustannuksia seuraavasti: *”Tämän uudistuksen siirtymävaihe on arvioitu kolmen vuoden mittaiseksi, ja sen arvioidaan kohdistuvan vuosille 2020—2022. Työvoimakustannusvaikutus tälle ajalle on yhteensä 2 100 000 euroa. Lopulta mahdolliset muutokset resurssitarpeisiin on arvioitava käräjäoikeuksien kanssa vuosittain käytävissä*

tulosneuvotteluissa. Tuomioistuimille aiheutuviin lisäkustannuksiin (780 000 euroa vuonna 2020, 917 000 euroa vuonna 2021 ja 403 000 euroa vuonna 2022) otetaan kantaa erikseen valtiontalouden kehyksiä ja talousarviota koskevissa päätöksissä."

Näiden lukujen valossa Tuomariliitolla on suuri huoli siitä, saavatko tuomioistuimet varmuudella käyttöönsä edellä todettuja vuosille 2020-2022 arvioituja lisäkustannuksia vastaavat määrärahat ja riittävätkö ne myös todellisuudessa uudistuksen tehokkaaseen toteuttamiseen. Niin ikään Tuomariliitto on erittäin huolissaan siitä, kompensoidaanko summaaristen riita-asioiden keskittämisen nimissä tehdyt resurssileikkaukset riittävällä tavalla, mikäli keskittämisestä saataviksi arvioidut tehokkuushyödyt eivät jostakin syystä toteudukaan.

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry:n puolesta

oikeuspoliittisen valiokunnan jäsen, käräjätuomari

Johanna Helminen